ԳԱՑՄԱՆՔ
Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 2 1/2 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 գրուշ, երկու անգամի համար 2 գրուշ է. աւելի անգամներու համար գին առ հարկաւորն կը լինի:
Մէկ մի թիւ 40 փարա արժէ:

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՑՄԱՆՔ
Դուրս դնուած յօդուածոց ծանրու ծախքը խմբագրութեան վրայ է.
Նամակները փոխարինելու համար կամ որ և իցէ գործի խօսելու — Տեղեկին պիտի ուղղուին Զաքարիա Ահարոնեանի դէմ 158, Նորա խան, Մասիսի գրասենեակը.
Ձանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր.
Զաղուած նամակ, յօդուած, ետ չեն տրուիր:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 26 ՄԱՅԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պետրպուրկ 5 յունիս.

Բոլոր անբուժելիք արտաքոյ կարգի դեսպաններ կը դրկեն 'ի Պետրբուրկ, Ռուսիոյ կայսրուհւոյն թաղման հանդիսին ներկայ գտնուելու:

Այս տասնըչորս հազար հեռագիրներ

Պերլին 6 յունիս.

Կը հաւաստեն թէ դեսպանախորհուրդն 'ի Պերլին պիտի գումարի յունիս 16 ին:

Պետերը ըմբռնեց խօսակցութեան մը մէջ յայտարարեց թէ պատեհեան ներքին աշխարհակալութեան վերաբերեալ խնդիրներէ ձեռնպահ պիտի լինի իր բոլոր զօրութիւնն արտաքին աշխարհակալութեան վերապահելու համար:

Աթէնք 6 Յունիս

Յօթնաթիւ փաշան վաղը Կրետէն պիտի մեկնի Կ. Պոլիս երթալու համար:

Ռուսական էսկադրոնը մարտական այսօր Փալերոն հասաւ:

Փարիզ 5 յունիս

Արդէն ծանուցեալ սառ ալքութիւններէ զատ, Ցանստասանի Ազգ. Պանքային հաշուի փոխառութենէն 36,626 արժէթուղթ Փարիզն ուղարկեցան:

Լոնտոն 5 յունիս

Օսմ. Բոնս.		10 7/8
Փոխ.	1865	10 3/4
»	1869	11 3/8
»	1871	67 1/2
»	1872	19 1/2
»	1873	11
»	Եգիպտ.	87 1/8
Անգլ. Բոնս.		99 5/16

Փարիզ, 5 յունիս

Օսմ. Բոնս.			11,20
»	Եգիպտական		36,50
Գաղղ. »	5 0/0		119. 5
»	» 3 0/0	Նոր	85,75

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական Հրամանաւ՝

Թղթատարութեանց և հեռագրաց նախարար վերստանալով իշխեթ էֆէնտին վերահաստատեցաւ նոյն պաշտօնին մէջ փոխանակ Հայտար էֆէնտիի.

Անգղիական նորընտիր դեսպան Պ. Կօշէն շաբաթ օրը առանձնական հանդիսիւ Բ. Դրան երթալով, իր պաշտօնական առաջին տեսակցութիւնն ունեցաւ Սայիտ փաշային և Սաֆա փաշային հետ: Ցիշեալ նախարարք փոխադարձ այցելութեան գնացին Ն. վսեմութեան։

Ռուսական կողմ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ կուկասեան փոխարքայն առաջարկեր է Պետերպուրկի կառավարութեան որ Կովկասի այս կողմն երկու գլխաւոր նահանգաց մէջ վարժարանական դպրոցներ հաստատուին՝ մին ի Քութայիս՝ Վրացւոց (Կիւրճի) համար, իսկ միւսն յԵրեւան՝ Հայոց և Թրքաց համար:

Երեւան, Գանձակի և Արցախի ինչպէս նաև Կարսի գաւառին մէջ տօթը սկսեր է սաստկանալ, և զոհեր խիկ ընել: Տակաւին քիչ ժամանակ առաջ այս տեղերու ազգային հանդամանութիւն կրնէին 'ի նպաստ իրենց Թուրքիստանի եղբարց:

Տփղիսէն կը ծանուցանեն թէ Արդվինի Թուրք բնակիչք Օսման-

եան երկիրը կը դադրին, և անոնց հողերը անդամ Հայք կը գնեն ընդհանրապէս. Ռուսիոյ կառավարութիւնն, որ կարսի գաւառին մէջ Հայոց հողատիրութեան արդէնք կը հանէր, Արդուինոյ կողմը թոյլատուութիւն կընէ:

Կը հաստատուի թէ Ցանստասանի պատերազմական նախարարութեան հրաման եղած է որ կարելի եղածին չափ շուտով քառասուն հազար հոգւոյ բանակ մը պատրաստէ յանկարծական պատահականութեանց համար:

Կարսէն հեռագրով լուր կը դրեն. Ապրիլ 24 ին ամբողջ օրն անընդհատ անձրև եկաւ. նոյն միջոցին մի ահագին քար 150 բաւալ ծանրութեամբ բրդաւ քաղաքի միջնաբերդէն, և գլորելով ընկաւ մի Հայ ման առատաղի վրայ. առանց ինչ փոյթ եկաւ, ծածկելով իր տակ ամբողջ ընտանիք, որոնցմէ չորսը խեղճն մեռան, իսկ մէկը սաստիկ վիրաւորուած հիւանդանոց տարին:

Շարաթ առաւ Քուրիէ տ'Օրիանի մէջ հետևեալը կը կարդանք.

«Արդէն ծանուցինք թէ բարեկարգութեանց միջազգային յանձնաժողովին առաջին նիստն այս շաբաթու մէջ տեղի պիտի կրնայ ունենալ, և մինչև իսկ կը հաւաստեն թէ Սայիտ փաշան այս բանը խոստացած էր Անգլ. դեսպանին Լորտ Տիւֆէրինի: Բայց մարդ խոստացածը չկրնար կատարել միշտ. և ահա առօք մէկ օրինակը: Կը լսենք թէ երէկ տրուած պաշտման մը հանդեսաւ, Բ. Դրան այս միջազգային յանձնաժողովին առաջին նիստը առանց օր յետաձգեր է: Կառավարութիւնն այս յապաղումն անհրաժեշտ սեպեր է, որպէս զի իր երկու պատուիրակներն՝ Աքիֆ փաշան և Ասիմ էֆէնտին կարենան կարգադրել հաւանին և մարդիկ պատրաստել մեծահասար կանոնագիրն, որ 500 յօդուած կը պարունակէ: Յաջողութիւն կը մաղթեմք իրենց:»

Մայրաքաղաքիս Հելլենական դեսպան Պ. Քոնտուրիոթի առ Բ. Դուռն ծանուցագիր մ'աղելով, բացատրեց այն պատճառներն, որովք Զմիւռնիոյ Հելլենական հիւպատոսն պարտաւորուած է պաշտօնական յարաբերութիւնները խզել տեղական իշխանութեանց հետ: Բ. Դրան կողմէ տրուած պատասխանն յայտնի չէ, բայց Հելլենական փաստաւոր արքունի շոգենաւն Պէօյխւք Ցէրէէն ճանբայ ելաւ Զմիւռնիա երթալով հիւպատոսին տրամադրութեան ներքև գտնուելու:

Սելանիկի գանուող Օսմանեան զօրաց ազդոյք յիշեալ քաղաքին և ամրութեանց յառաջադէմերը չինելու կ'զբաղին: Կը կարծուի թէ մինչև վեց ամիս՝ պէտք եղած ամրութիւնք պիտի կրնան շինուիլ Սելանիկի շուրջը:

Կը հաստատուի թէ Պ. Ֆուրնիէ ոչ ևս Կ. Պոլիս պիտի գայ իբրև Գաղղիական դեսպան:

Պ. Թիսօ, որ առժամանակեայ

դեսպան է, քանի մ'օրէն Միացեալ դեսպան պիտի անուանուի:

Կիրիտէն եկած լուրերը լաւ են. խաղաղութիւնը կը տիրէ կղզւոյն մէջ, և բոլոր որում հանձաքներն առաջիններն առաս լինել կը խոստանան, (բարեկարգութիւն մը, որ տասն և հինգ տարիէ ի վեր չէր անունուած), ժողովուրդը գոհ է:

Կիրիտի կուսակալ Ֆօթիատիս փաշան ներկայ շաբթու մէջ Կ. Պոլիս պիտի գայ, ի մէջ այլոց, այցելութիւն տալու իր քեռայր Միւզիւրիւս փաշային:

Անատօլուի Անգղիական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Ուիլսըն գնդապետը շաբաթ մ'ի վեր Կ. Պոլիս կը գտնուի, և կըսուի թէ իր կարեւոր պաշտօնին վրայ նորընտիր դեսպան Պ. Կօշէնէն պէտք եղած հրահանգներն առնելէ յետոյ, ուղղակի Սեբաստիա պիտի ուղևորի, Անատոլուէն անցնելով:

Զրոյց կայ թէ ի Մուշ Հայաստանի և Քրդաստանի հիւպատոս Պ. Թրօթթըր հազարապետն ալ Կ. Պոլիս գալով, Պ. Կօշէնի հետ պիտի խորհրդակցի, և իր քննութեան շրջաններին մէջ գտնուող տեղերու վիճակին վրայ բերանացի տեղեկութիւններ տալէ յետոյ, նոր հրահանգներ պիտի ընդունի Պ. Կօշէնէն:

Մայրաքաղաքիս Պելճիական դեսպանն, որ երրորդ կարգի դեսպան էր, իր կառավարութեան կողմէ երկրորդ կարգի դեսպանութեան բարձրացաւ, որ մեծ աւբութեանց դեսպաններէն առաջնան մի միայն վար բանկ է:

Նախարարական փոփոխութեան զրոյց կը պտըտի այսօր, բայց գեռ որոշ բան մ'իմացուած չէ:

Վաքթ կը յայտարարէ իր այս առաւօտ թիւով թէ Պէրլինի մէջ գումարելիք դեսպանախորհրդին նըկատմամբ բնաւ պաշտօնական տեղեկութիւն չէ եկած Բ. Դրան:

Տրուած արժանահաւատ տեղեկութեանց նայելով, Ռուսական կառավարութիւնը չընդունիր որ Պէրլինի մէջ գումարելիք դեսպանախորհուրդը միմիայն Հելլենական խնդրով զբաղի:

Կըսուի թէ Բ. Դուռը քանի մ'ամսուան պայմանաժամ խնդրած է Գարատաղի յանձնելու համար այն տեղերն, զորս անոր թողուլ կը տրամադրէ ի Կ. Պոլիս կնքեալ պայմանագրին:

Իսկ Գարատաղի կառավարութիւնն Եւրոպական տէրութեանց նոր շրջաբերական մ'ուղղելով կը բողոքէ Բ. Դրան ընթացից դէմ, և կըսէ թէ նա ժամանակ վաստկիլ միայն կուզէ, որպէս զի աւելի զօրաւոր կողմնակութիւն մը տայ Ալպանիացւոց:

Երէկ իրիկուան դէմ Սամաթիոյ մօտ ծերունի մարդ մը, որ գինով վիճակի մէջ երկաթուղւոյն վրայ պառկած էր, կառախմբին անցած ժամանակ գլխէն վիրաւորուելով անմիջապէս մեռաւ:

Նոյն դէպքը Դաւ մ'պաշա ի կողմն ալ կրկնուելու վրայ էր, բայց մեքենավարին արթնութեամբ առաջքն առնուեցաւ:

Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն Սթանտար Անգղիական լրագրին թէ Եգիպտոսի նախարար Խէրիտ Խամէլ փաշան իւր Հարէմով Կ. Պոլիս գալու համար արտօնութիւն կը խնդրէ միշտ, իսկ Բ. Դուռը կը մերժէ, յայտարարելով որ եթէ Խամէլ փաշան Օսմանեան մայրաքաղաքը գայ, հաւանականապէս պիտի վտարուի:

Անգղիական լրագրաց մէջ հրատարակեալ հեռագիր մը չորս փաշա Օսմանեան զօրաց Մինթէֆիք կոչուած ապստամբ Արաբաց կողմանէ պաշարուելնուն լուրը կը հաստատէ, և կը յարէ թէ Պասրայի և Սամաւայի միջև հեռագրական յարաբերութիւնք ընդհատուած են:

Անգղիական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Քանթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսն Անգղիական եկեղեցին շրջաբերական մը գրելով՝ հրաւիրած է գանձք որ եկեղեցեաց մէջ հանգանակութիւններ բանան ի նըպաստ Արմենիոյ, Քրդաստանի և Արեւմտեան Պարսկաստանի ասորւոց: Անգղիոյ պանքային մէջ առոր համար հաշիւ մը բացուած է, և պատուելի Կրէյ Մէքլըրսա գանձապետ անուանուած է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

Երէկ իրիկուան գոցուեցաւ

Այս առաւօտ բացուեցաւ		11,59
Կէս օրին		11 59
Բումէլիի երկաթուղի	Ֆր	36,50
Թղթադրամ	Օսմ. լիր.	1105
Թրամուայ	»	340

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

24 Մայիս

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգլ. լիր.	4.18
» Փոխանակութեան	»	3. 5
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	6,20
Քրէտի Ժէնէրալ	»	5,18
Փոխ. 1863	Ֆր.	—,
» 1865	»	59,
» 1869	»	58,
» 1872	»	19,50
» 1873	»	54,50

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

26 Մայիս

Անգլ. լիրա	Ղրշ.	110 8
Նափոլէօն ոսկի	»	87 59
Իմբերիալ Ռուս	»	90 20
Ռուսական թղթդրմ. 8 րուբ. 52 քօբէք		
Դուրմից	Ղրշ.	51 28
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	6 57
Հինգնոց	»	208 50
Մէթալիք	»	211 20
Պղինձ	»	510
5 փարանոց	»	560

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ազգ. Ուսումնասիրութեան 20րդ տարեդարձն երէկ կատարեցաւ Ս. Փրկչի հիւանդանոցին մէջ ամենայն վայելչութեամբ և կանոնաւորութեամբ, ինչպէս որ կարգադրուած էր Գործադիր Մասնաժողովոյ աջնորհնութեամբ:

Առաւօտուն, կանուխ հրաժարեալ առաջնորդ Գեր. Տ. Ցարութիւն Ս. Արքեպիսկոպոս վեհափառեան հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատոյց հիւանդանոցի մատրան մէջ:

Ցետ աւարտման եկեղեցական

պաշտամանց, ժամ երեք ու կէսին 500 ի չափ ամենակարգ հանդիսականք ճաշի նստան երկու սեղաններու բաժնուած, որոց առաջինին կը նախագահէր Գեր. Ցարութիւն Սրբազան, և երկրորդին Արժ. Մաղաքիա վարդապետ:

Սեղանին վրայ բաժակներ առաջարկեցան և բարեմաղթութիւններ եղան՝ նախ Վեհ. Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Բ. Կայսեր կենաց համար, յետոյ Հայոց ազգին բարօրութեան և Ազգային Սահմանադրութեան համար, Ս. Տ. Ներսէս Պատրիարքի կենաց համար, ազգային բարերարաց համար, եւ եւ:

Ճաշէն յետոյ հանդիսականք՝ նուագարանաց և հիւանդանոցի երգեցիկ մանկանց առաջնորդութեամբ հանդիսավայրը մտան, ուր արդէն երկու սեղան մեծ բազմութիւն գումարուած էր, և անդ մինչև իրիկուն նուագածութիւնք եղան, և ազգային դեղեցիկ երգեր երգուեցան՝ առաջնորդութեամբ ազգային ճարտար երաժիշտ Թաշճեան Նիկողոս էֆէնտիի. Քանի մ'ալ ճառախօսութիւնք եղան, գործադիր մասնաժողովին ընդունիօք, որով տարեդարձի բեմը մանկական ճամարտակութեանց ասպարէզ լինելէ գաղրածի պէս էր այս տարի:

Արդարև օդին սաստիկ ջերմութենէն և հովանաւոր ծառոց անբաւականութենէն հանդիսականք քիչ մը նեղուեցան, բայց նուագերգութեանց քաղցրութիւնն և հանդիսին կանոնաւորութիւնն այդ նեղութիւնը չափաւորեցին. հետևաբար հանդիսականք մինչև ժամ տասն գրօնելով գոհութեամբ մեկնեցան հանդիսավայրէն:

Ս. Պատրիարք Հայրը Թէրճէմանը Հօդիրած Թուրք լրագրին թըշնամանի և զրպարտական հրատարակութեանց դէմ բողոք մ'ուղղեց առ Բ. Դուռն:

Նորին Սրբազնութիւնն ուրբաթ օրը Ռուսական դեսպանատունն երթալով, Ռուսիոյ կայսրուհւոյն մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնեց Վսեմ. Պ. տը Նովիքօֆի:

Այսօր ալ Անգղիոյ նոր դեսպան Վսեմ. Պ. Կօշէնի այցելութիւն պիտի տայ:

Խօսք կայ թէ Տփղիսի Հայերն իրենց հանգուցեալ Առաջնորդին՝ բարեյիշատակ Գաբրիէլ Այվազեան Արքեպիսկոպոսի տեղ՝ Գեր. Խորէն Նար-պէյ Սրբազանն իրենց առաջնորդ կը խնդրեն:

Ըստ առաջարկութեան գործադիր ժողովոյ Արշարունեան ընկերութեան, վանական խորհուրդը նոյն ընկերութեան յանձնեց Քղիի Ս. Կիրակոսի, Ս. Կարապետի և Աստուածածնայ, նոյնպէս Բալուի Քաղցրահայեաց վանուց մատակարարութիւնը, պայմանաւ որ ընկերութիւնը պարտաւոր ըլլայ իր և վանական խորհրդոյ մէջ կնքուելիք պայմանագրին համաձայն գործել, և իր հաշիւներն ըստ օրինի ներկայացնել կեդր. Վարչութեան 'ի քննութիւն և ի վաւերացումն, և միանգամայն յիշեալ վանօրէից գոյքերն ու կալուածները քննելով անոնց մանրամասն ցուցակն յղել առ Վանական խորհուրդն հանդերձ տեղեկագրով: (Փունջ)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Պուլղարիոյ և Ռումանիոյ միջև ծագած վէճ մը, որ քաղաքական նիւթ մատակարարած էր լրագրաց, Պուլղարիոյ զիջմամբ վերջացաւ։ Պուլղարիոյ կառավարութիւնն օրինաց ծրագիր մը ներկայած էր Սոֆիայի խորհրդարանին, որով կ'արգիլէր օտարազգի գաղթականաց Պուլղարիոյ մէջ հաստատութիւնն, և արտօնութիւն կուտար Թրակիոյ, Մակեդոնիոյ և Դոբրուճայի Պուլղարաց գաղթել և բնակութիւն հաստատել նոր իշխանութեան հողին վրայ, ուր անմիջապէս քաղաքացիութեան իրաւունք կը շնորհուէր իրենց։ Այս ծրագրին դէմ բողոքեց Ռումանիոյ կառավարութիւնը, քանզի սոյն Պուլղարիոյ իշխանութիւնը Դոբրուճայի բնակչաց մի մեծ մասը, որ Պուլղար են, Պուլղարիոյ քաղաքացի համարած կը լինէր, և անոնց գաղթականութիւնը կը քաջալերէր։ Ըստ Ռումանիոյ կառավարութեան հետևեալ։ Արդարև, ըստ միջազգային իրաւանց, Դոբրուճայիներն այսօր Ռումէն կը համարուին, և ոչ Պուլղար. բայց Արևելքի մէջ միջազգային օրէնքէն աւելի ազդու են հին սովորութիւնք և զգացումութիւնք։ Աւստրիոյ և Գաղղիոյ հիւպատոսները Ռումանիոյ բողոքին իրաւունք տուին, և Պուլղարիոյ կառավարութեան ազդարարութիւններ ուղղեցին վերոյիշեալ ծրագրին նկատմամբ. հետևաբար Պուլղարիոյ կառավարութիւնն ետ առաւ զայն, և Սերբիոյ ու Ռումանիոյ հետ այս նկատմամբ պայմանագրութիւններ կնքելէ ետև, նոր ծրագիր մը պիտի ներկայէ երեսփոխանաց ժողովին։ Այս խնդիրը դարձեալ հաստատեց թէ Պալքանեան իշխանութիւնք ո՛րչափ տրամադիր են նախանձընդդէմ աշխարհակալութեան և իրարու հակառակ ընթացքի, որք իրենց դաշնակցութեան գաղափարն առ այժմ կը հերքեն։

Պուլղարք Արևելեան Ռումելիի հետ միութեան գաղափարը միայն իրենց կէտ նպատակի հաստատած են։ Ցայտնի է որ Արևելեան Ռումելիի մարմնամարզական ընկերութիւնք շարժում կը հանէին ի նպաստ Պուլղարական միութեան. ուստի Բ. Դրան հրամանաւ Ալէքօ փաշան լուծեց զանոնք. սակայն ընկերութեան անդամներէն ոմանք Պուլղարիա գաղթեցին, և այժմ կըսուի թէ համապուլղարեան խումբեր կազմուած են, որք Սևլիոյի (Նախկին Խալիմա) կամ Թրնովայի մէջ գումարում մը պիտի ընեն եղեր Պուլղարական միութիւնը կատարելու լաւագոյն եղանակին վրայ խորհելու համար։

Այսպիսի խորհուրդներ Պէրլինի դաշնագրին բանադրութեան միջոցները միայն կը պատրաստեն, մինչդեռ տէրութիւններն այնչափ խնամով պահպանել և գործադրել կուզեն դաշնագրին տրամադրութիւնները։ Գուցէ Պուլղարները կ'երևակայեն թէ իրենց՝ իբրև Սլաւ՝ ամենայն ինչ ներելի է, թէ՝ աշխարհի խաղաղութիւնը միշտ պէտք է վրդովել, դաշնագրերն եղծանել, և Արևելեան ամէն տարերք վնասելն 'ի փառս և 'ի շահ միայն Պուլղարաց։ Չեմք յուսար սակայն որ Եւրոպա այսուհետև շարունակէ այն համակրութիւնն, որ իրենց ազգային վերականգնութեան շնորհեց, թէ և իրենք չարաչար գործածեցին զայն՝ Իսլամաց վրայ 'ի գործ դրած խժդժութեամբք։

Եթէ Պուլղարիոյ և Արևելեան Ռումելիի կողմէն եկած լուրերն ընդհանրապէս գոհացուցիչ չեն Արևելեան ժողովրդոց խաղաղութեան համար, ուրախութեան արժանի է որ գոնէ այս տարուան հնձոց նկատմամբ լաւ լուրեր կ'առնուին. յորդ արդիւնքներ հնձոց առատութիւնն ապահոված են, և Արևելեան Ռումելիի եկամուտները պիտի կրկնապատկին եղեր, որով կարելի պիտի լինի այս տարի հարկը քան և հինգ հազար ոսկի տուրք վճարել Բ. Դրան, ըստ կազմական կանոնագրին։ Ճանապարհներն և ուրիշ հասարակաց շինութիւնք ալ իրենց համար մեծ բաժին մը կըրնան առնուլ։ Ինքնօրէն գաւառներն հակապատկեր մը կը կազմեն Թուրքիոյ միւս գաւառաց դէմ, ուր ամենայն ինչ տխուր վիճակի մէջ է։ Պուլղարները լաւ կ'ընեն որ իրենց նոր վիճակին գոհ լինին, իրենց նախկին հպատակակիցներուն նայելով իրենց փառաւորութիւնը զգան, և իրենց ամէն ուշադրութիւնը նիւթական զարգացման, մանաւանդ երկրագործութեան նուիրեն, որուն այնչափ յարմարութիւն ունի իրենց երկիրը։ Սակայն, աւելի հաւանական կ'երևի, դժբաղդաբար, որ իրենց փառաւորութիւնն աւելնել առաջ մղելով վրդովիչ տարր մը կազմեն 'ի վնաս ուրիշ տարերաց։

ՀԱՅՔ ԵՒ ՔՈՒՐԴՔ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ
ԱՌ ԹԷՐՃԷՄԱՆԸ ՀԱԳԻԳԱԹ

Բ.

Թէրճէմանը Հագիգաթ գերմարդկային ճիգեր կընէ հաստատելու թէ Քրդաց դէմ Հայոց հրատարակած "տետրակներն ու յօդուածները„ կամ բոլորովին սուտ և կամ յոյժ չափազանցեալ ամբաստանութիւններ են, թէ Քրդական հարստահարութիւնք չկան, թէ Հայաստանի և Քրդաստանի մէջ գործոց վիճակն խաղաղ է Ասիոյ մէջ եղածին չափ կանոնաւոր է, և թէ միակ Հայոց փափաքանքն է որ Քրդաց վրայ դէշ գաղափար տուած է Եւրոպացւոց, և ի մասնաւորի Անգղիացւոց։

Այս տողերը կարդալով մարդ կը շուարի թէ Թուրք խմբագրին պարզամտութեա՞ն վրայ աւելի զարմանալու է թէ չարամտութեան։ Եթէ Քրդական հարստահարութիւնք չկային, և աղէտալի հանգամանք մը չտային, ի՞նչ հարկ կար որ կայսերական կառավարութիւնը քանիցս խոստումներ տար և ձեռնարկներ ընէր զանոնք ջնջելու. ի՞նչ հարկ կար Պէրլինի դաշնագրին մէջ 61րդ յօդուածն անցունելու, որով Բ. Դուռն յատկապէս յանձն կառնու վերջ տալ Քրդական հարստահարութեանց։ Բայց կառավարութիւնն, որ երկրին վիճակն ամէն մարդէ լաւ գիտէ, երբէք չէ անգիտացած իրաց վիճակ մը, յորմէ վնասուողք միայն Հայերը չեն. և Թէրճէմանը Հագիգաթ, Քրդական հարստահարութիւններն ուրանալով, Գաղղիացւոց "Պապէն աւելի պապական„ ասածը իւր վրայ կ'ապացուցանէ և ոչ այլ ինչ։

Հայոց հրատարակած "տետրակներուն և յօդուածներուն (*)„ վրայ Թէրճէմանը Հագիգաթ մեզնէ աւելի տեղեկութիւն ունենալ կը թուի. բայց մեծապէս կը սխալի եթէ կը կարծէ թէ Հայաստանի և Քրդաստանի մէջ իրաց վիճակին վրայ Եւրոպիոյ և մանաւանդ Անգղիացւոց տեղեկութիւն տուողները միայն Հայք եղած են, և թէ Հայոց խօսքին է որ Քրդաց "բարի համբաւն„ աղարտած է քաղաքակիրթ աշխարհի աչքին։ Արդարև, Թուրք լրագիրն Հայոց ազգային փառասիրութիւնը կը գգուէ կարծելով թէ միայն անոնց խօսքովն ամբողջ ժողովուրդ մը դատապարտուած է Եւրոպիոյ առջևն առաջ։ Իրողութիւնն այս է սակայն որ Եւրոպացիք և մանաւանդ Անգղիացիք, Հայաստանի և Քրդաստանի վիճակին տեղեկանալու համար իրենց մասնաւոր միջոցներն ունին. այնպէս որ՝ Հայոց օժանդակութեան պէտք չեն ունեցած։ Եւրոպական և մանաւանդ Անգղիական հիւպատոսք, թղթակիցք և ուղևորք՝ այդ երկիրներուն ամէն կողմը պտտած և երկար ժամանակ հոն բնակելով այդ տեղերու բնակչաց վիճակին վրայ իրենց քննութեանց արդիւնքը բազմիցս տեղեկագրաց, թղթակցութեանց և աւելի ընդարձակ հրատարակութեանց միջոցաւ Եւրոպիոյ առջև դրած են։ Պարբերաբար հրատարակուող Անգղիական Կապոյտ տետրակները կենդանի նկարագիր մ'են Հայաստանի և Քրդաստանի ոչ-քրիստոնեայ ժողովրդոց վիճակին։ Ինչպէս որ այդ պաշտօնական հրատարակութիւններէն կը տեղեկանամք, Սըր Հէնրի Լէյըրտ, Օսմանեան տէրութեան անկեղծ բարեկամն, ու քանիցս Բ. Դրան ուշադրութիւններ ըրած է Հայոց վրայ Քրդաց 'ի գործ դրած հարստահարութեանց դէմ, երբէք իւր տեղեկութիւններն Հայոց "տետրակներուն ու յօդուածներուն„ վրայ չէ հիմնած, այլ նոյն իսկ Անգղիական հիւպատոսաց տեղեկագրերուն վրայ. և եթէ, ինչպէս կը ծանուցուի, Լորտ Կրանվիլ առ Եւրոպական տէրութիւնս ղրկած իւր վերջին ծանուցագրին մէջ Ասիական բարենորոգմանց վրայ խօսելով՝ Քրդաց տարաքըն ալ կը յիշէ, անտարակոյս Հայոց խօսքին վստահելով չըներ այդպիսի ծանր ձեռնարկ մը, այլ նոյն իսկ իւր տեղեկութեան և ծանօթութեան միջոցներուն վրայ. մանաւանդ թէ վերջին ամիսներս Հայաստանէն և Քրդաստանէն եկած հիւպատոսական տեղեկագրերը, որք երկու շաբաթ առաջ Անգղիոյ կառավարութեան կողմանէ հրատարակեցան, Հայոց հարկ չէին թողուր Քրդաց դէմ իրենց գանգատները "տետրակաց և յօդուածոց„ միջոցաւ օտարաց յայտնելու։

Հետևաբար, Թէրճէմանը Հագիգաթ խղճալի ազխօսութեան կամ յայտնի չարակամութեան ծիծաղելի փորձ մը միայն կուտայ երբ քաջաբար կ'ուրանայ Քրդական հարստահարութիւններն և զանոնք Հայկական տառապելներ կանուանէ, որք իւր Թուրք բարեկամին Քրդավայել նամակներովը պիտի հերքուին. իրողութիւնն այս է որ Քուրդք զարմանալի համարձակութեամբ և անհաւատալի յաճախութեամբ հարստահարութիւններ 'ի գործ կը դնեն, որք իրենց մասնաւոր ձևերն կողմանէ ուրիշ երկիրներու մէջ օրինակ չունին, և կ. կառավարութիւնն ալ այս վիճակին տեղեակ լինելով, մեծապէս փափաքող է դարման տանելու։ Քուրդք իրենց հարստահարութիւնները շատ անգամ անխտրաբար 'ի գործ կը դընեն. բայց Հայք, ինչ ինչ պատմական պատճառաց համար, զորս երկար կը լինի բացատրել հոս, անզէն լինելով, Քրդաց նախապատիւ զոհերը կը լինին։ Այս ա՛յնքան ակներև է, որ Ճէրիտէի Հավատիս իսկ, Թէրճէմանը Հագիգաթի դաշնակիցը, տեսնելով որ իւր բարեկամը շատ յառաջ կերթայ մոլեռանդութեան մէջ, ուրիշ խնդիրները մէկ կողմ թողլով, շաբաթ աւուր թերթին մէջ իւր զէնքը Թէրճէմանը Հագիգաթի դէմ կը դարձընէ, և զայն պարսաւելէ յետոյ թէ Քրդաց և Հայոց միջև թշնամութիւն յարուցանելիք յօդուածներ կը դըրէ, կըսէ թէ Հայք կատարելապէս իրաւունք ունին իրենց Քուրդ դրացեաց հարստահարութեանց դէմ գանգատելու։ Թէրճէմանը Հագիգաթ կատարելապէս խայտառակուելու համար աւելի ծանր հարուածի պէտք չունէր արդէն։

Մեք կը պնդեմք թէ Քրդական հարստահարութեանց դէմ Հայոց տալիքները 'ի վեր բրած գանգատները ո՛չ միայն անհիմն չեն, այլ և իրաց բուն վիճակը չափազանցելով կերպիւ իսկ չեն ներկայեր։ Բայց Թէրճէմանը Հագիգաթ ի՞նչ կ'օգտէ այսպիսի յայտնի ճշմարտութիւն մ'ուրանալէ։ Այն աւազակ Քուրդերն, որք Հայերը կը հարստահարեն, ի՞նչ ծառայութիւն կը մատուցանեն տէրութեան, որպէս զի կարևոր Թուրք լրագիր մ'անոնց ոճիրները ծածկել աշխատելու չափ համակրութիւն ցուցնէ անոնց։ Գո՛նէ պատերազմին ժամանակ իրենց ձիերովն ու նոր տեսակ զէնքերովն և վայրագ քաջութեամբն որ և է օգնութիւն մ'ըրի՞ն Օսմ. զինուց, և արդիւնք մի և նոյն Քուրդ աւազակները չէի՞ն որ կայսերական բանակին և Թուրք զինուորները կողոպտելու աւիթ կը փնտռէին միշտ։ Ղազի Մուխթար փաշան հրապարակաւ չպատրաստե՞ց Քրդաց վատութիւնն, և ինք ևս, թէ՛ իբրև Կարնոյ կուսակալ և թէ՛ յետոյ իբրև ընդհանուր հրամանատար, Հայաստանի Հայ ժողովուրդն անոնց աղարտականութիւններէն ազատելու փորձ մը չըրա՞ւ։ Նոյն Քուրդերը չէ՞ին որ յետոյ այլ և այլ ձևերու և անուններու ներքև ապստամբութիւններ հանեցին և երկար ժամանակ զբաղեցուցին Օսմանեան կառավարութիւնն, որ արդէն շատ զբաղեալ էր ուրիշ կողմ։ Եթէ Թէրճէմանը Հագիգաթ անհեթեթաբանութեամբ կը շարժի, ի՞նչ մասնաւոր պատճառ ունի Քրդական աւազակութեանց ջատագովն հանդիսանալու։ Տէրութեան և երկրին շահուց համար աւելի լաւ ծառայութիւն մատուցած չէ՞ր լինէր, եթէ փոխանակ այս ծիծաղելի Քրդասիրութեան, լուրջ հայրենասիրութիւն մը ցուցնէր, և Ճէրիտէի Հավատիսի պէս ճանչնալով Հայոց գանգատանաց արդարութիւնն, որք պաշտօնապէս հաստատուած են, անոնց դարմանում տալու բանաւոր միջոցներն առաջարկէր, որպէս զի ամբողջութեան քանի քանի ընդարձակ գաւառաց մէջ իրաց ողբալի վիճակի մը վերջ տըրուելով, ո՛չ միայն տեղական ժողովրդոց հանգստութիւն վայելէ, հարստանայ և տէրութիւնն ալ հարստացնէ, այլ և օտար միջամտութեան ամէն դուռ փակուի․․․

Բայց Թէրճէմանը Հագիգաթ այսպէս չըներ։ Նա արդէն Օսմ. տէրութեան շահերն հասկնալու այնպիսի եղանակ մ'ունի, որ հանելուկ կը թուի մեզ, ինչպէս նաև ուրիշ բազում անձանց, որք չեն կըրնար կառավարութեան թշնամի համարուիլ։ Սակայն, եթէ իւր պաշտպանած եղկներուն յատկութիւնները քննելու փոյթ չըներ, գոնէ հասկնալու էր թէ ի՞նչպիսի ժողովուրդ մը կը հարուածէ։ Հայք, իբրև ամէն Օսմ. հպատակ աւազակաց և հարստահարչաց դէմ տէրութենէն պաշտպանութիւն գտնելու բացարձակ իրաւունք ունենալէ զատ, մասնաւոր արժանիքներ ալ ունին, զորս Թէրճէմանը Հագիգաթ իւր ծիծաղելի հրատարակութեամբք և անյուր սուտերով չկրնար նսեմացնել։ Երկար ժամանակէ 'ի վեր իրենց վիճակին բարւոքումը խնդրելով հանդերձ, միշտ 'ի նկատ առած են տէրութեան դժուարութիւններն, և մինչև ցարդ իրենց օրինաւոր ընթացքէն չեղելէ հեռի, համբերութեան և անձնուիրութեան դիւցազնական օրինակ հանդիսացած են, որ արդէն ամենուն սքանչացումը գրաւած է, և մի և նոյն պատերազմին ժամանակ, երբ Քուրդերն իրենց վատութեամբն ու ապերախտութեամբ զզուանք և ամենէն առաջ զԹուրքս յապուշ կը կրթէին, Հայք Հայաստանի Օսմ. բանակին ամէն օգնութիւն և ըրպաս ըրած են։ Մինչդեռ հազարաւոր Քուրդեր, որոց այժմ փաստաբան կը կանգնի Թէրճէմանը Հագիգաթ, անխտրաբար ժողովուրդն ու բանակները կը կողոպտէին, և Փաշազիւերի պատմական շահատակութիւններն 'ի գլուխ կը հանէին, Հայք իրենց երեք տարուան պարէնով Օսմանեան բանակը կը սնուցանէին ձրիաբար, որոյ հետևանք ո՛չ յայնժամ ո՛չ ալ յետոյ փարա մը փոխարէն չեն ընդունած, և երեսուն հազարի չափ Հայեր Օսմանեան բանակին փոխադրութեանց կ'օգնէին նոյնպէս անձնուիրաբար. և այս ալ ճիշդ այն ժամանակ կը լինէր, երբ Հայաստանի Հայք իրենց հայրենի հողին վրայ արշաւող թշնամի բանակին մէջ տասնի չափ Հայ զօրավարներ, հարիւրաւոր Հայ սպայներ և հազարաւոր Հայ զինուորներ կը տեսնէին, և անոնց եղբայր ալ բոլորովին զինեալ Ռուսահայ ժողովուրդ մը։ Այս հանգամանք վիճակին մէջ, սակայն, Հայք հակառակեր մը կազմեցին Պուլղարաց դէմ, և իրենց առ Օսմ. գահն ունեցած անյեղլի հաւատարմութեան ամենամեծ ապացոյցը տուին, և երբ այս միևնոյն ժողովուրդը միևնոյն Քրդաց հարստահարութեանցը դէմ կը գանգատի և պաշտպանութիւն կը խնդրէ կայսերական կառավարութենէն, Թէրճէմանը Հագիգաթ կրակ ու բոց կը կտրի, և շանթեր կը տեղայ անոնց վրայ, որք Քուրդերը կ'ամբաստանեն։ Ո՛վ խեղճ փաստաբան խեղճ փաստի մը։

Անցնիմք։

Թէրճէմանը Հագիգաթ Շովինութիւնն, այն է Քրդամոլութիւնն իւր ամենաբարձր և միանգամայն ամենածիծաղելի կէտը կը հասցնէ երբ յիշապէս կը պնդէ թէ Քուրդք կործանածին պէս վայրենի ցեղ մը չեն, այլ Հայոցմէ աւելի քաղաքակրթեալ են, ըստ որում մզկիթներ ունին, լեզու ունին, դպրոցներ ունին և իրենց մէջ կըրօնական նիւթոց և Քրդերէնէ զատ նաև Արաբերէն, Թրքերէն և Պարսկերէն լեզուաց հմտութիւն ունեցողներ կան։ Նախ՝ չեմք հասկնար թէ Քուրդերն այսպէս գովելով Թէրճէմանը Հագիգաթ ի՞նչ նպատակի կը ծառայէ. ինք մեր գիտցած Քուրդերը մեզ ճանչնելու համար չգրեր անշուշտ, այլ իւր հրատարակութիւններն այն Եւրոպացւոց միտքը բաժնելու սահմանեալ են, որք դէշ գաղափարներ ունին Քուրդ ազգին վրայ։ Դժբաղդաբար Թէրճէմանը Հագիգաթի հրատարակութիւնքն այդ արդիւնքըն ալ չեն կրնար ունենալ. ըստ որում Եւրոպացիք Թուրքական մամուլէն աւելի լուրջ աղբիւրներէ տեղեկութիւն առած են Քրդաստանի և անոր բնակչաց վրայ. և Թայմզ, որ Հայասիրութեամբ չփայլիր, երկար ժամանակ այդ կողմերը բնակած թղթակցաց դրութիւններն հրատարակելով, որոց խօսքին նայելով, Քուրդերուն հիւսիսային Ամերիկայի վայրենիներէն որոշել անհնար է՝ եթէ Ասիոյ լեռնաց զաւակներուն և Ամերիկայի անտառաց բնակիչները միևնոյն հագուստը կրեն։

Ինչ որ ալ լինի, ամէն Ասիագէտ կրնայ վկայել թէ Թէրճէմանը Հագիգաթի նկարագրած քաղաքակիրթ կամ քաղաքակրթութեան ընդունակ Քուրդ ժողովուրդը Թուրք խմբագրին Արևելեան երևակայութեան մէջ միայն գոյութիւն ունի։ Մեզ չինար Հայոց գովեստը կարդալ. բայց քանի որ գործը զանոնք իրենց Քուրդ դրացեաց հետ բաղդատելու վրայ է, դէշ չլինիր քանի մը տեղեկութիւններ տալ մեր Քրդամոլ պաշտօնակցին։ Թէրճէմանը Հագիգաթ չուրանար կ. Պոլսոյ Հայոց յառաջադէմ վիճակը, թէև չկրնար ցուցընել ուրիշ մեծ քաղաքներ, ուր Քուրդք նոյնպէս յառաջադիմած լինին։ Բայց Հայաստանի մէջ իսկ, ուր Թուրք լրագիրը Քուրդերն Հայերէն աւելի յառաջադէմ վիճակի մէջ կը տեսնէ, Հայոց դպրոցներու թիւն այսքան զարմանալու չափ մեծ է։ Հայաստանի մէջ ամէն քաղաք և գիւղաքաղաք Հայկական լուսաւորութեան մէկ մէկ վառարաններ են, որոց ճառագայթները շրջակայ գիւղօրէից վրայ ալ կը տարածի. իսկ մի և նոյն քաղաքաց ինչպէս նաև Քրդաստանի բոլոր քաղաքաց մէջ, Քուրդք տակաւին շատ հեռի են իրենք զիրենք կրթութեան գործին նուիրելէ։ Կարելի է որ քանի մը տեղեր Քուրդ ազայք Թրքական դպրոցները կրթուին. բայց Քուրդք ո՛չ կրթական հաստատութիւններ, ո՛չ մատենագրութիւն, ո՛չ մամուլ և ո՛չ իսկ գիր ունին. իրենց լեզուն անգամ այլանդակ բարբառներու հաւաքածոյ մ'է միայն, այնպէս զի անհնար է որ Տէրսիմի Զազայք Հէքքեարիի Քուրդերը հասկընան, իսկ գիւղերն, ուր կենաց և ընչից անապահով վիճակը քաղաքակրթութեան նախնական սրդելք եղած է մինչև ցարդ, Հայ և Քուրդ գիւղացիք հաւասարապէս տգէտ են. ըստ որում տգիտութիւնն ազգութիւն չունենար։

բայց այդ գիւղերու մէջ իսկ կըրթութեան լոյսը տարածելու համար մեծ ջանք կայ մեր ազգայնոց քով, մինչդեռ Բուլղարք բնաւ հոգ չեն ըներ այդպիսի բաներու։ Ասկէց զատ, Հայաստանի գրեթէ բոլոր վաճառականութիւնն և արուեստները Հայոց ձեռք են, և երբ Թէրճէմանը Հագիգաթ Բըրգաց դուրս տարած ոչխարներու առևտրով և անկէ ակերութեան ընդունած տուրքերով կըպարծի, չուզեր յուշ ածել այն պատմական պատճառներն, որովք Հայաստանի Հայ ժողովուրդն աւելի երկրագործ, իսկ Բուլղարք աւելի հովիւ եղած են։ Մեր բանիւ, քանի որ Հայ և Բուլղ. ժողովուրդները քաղաքակրթութեան տեսակէտով քննեմք, Թէրճէմանը Հագիգաթէն զատ ամեն մարդ կը վըկայէ թէ Հայ ժողովուրդը Բուլղ. ժողովուրդը կը գերազանցէ և քաղաքակրթութեան համար բրած և ընելու վրայ եղած ջանքերովը Բուլղ. ժողովրդէն աւելի արժանի է համակրութեան։

Բուլղարք միայն մէկ բանով կը գերազանցեն Հայերը, այն ալ ո՛չ թէ պատմութեամբ, կամ բազմամարդութեամբ և կամ քաղաքակրթութեամբ է, այլ —Անկախութեամբ. և Թերևս ասոր համար է որ Թէրճէմանը Հագիգաթ բարենորոգմանց դէմ կը խօսի և Բրդական աւազակութեան ջատագով կը հանդիսանայ, որպէս զի իւր խեղճ պաշտպանեալք դո՛նէ մէկ բանի մէջ Հայոց վրայ գերազանցութիւն ունենան միշտ․․․։

Մեզ կը մնայ երկրորդ յօդուածի մը մէջ քննել Թուրք լրագրին այն պարունակութիւնը թէ Բուլղարըն Ալպանիացւոց նման առ ք պիտի ըլլան, և յայտնել այն մտաւոր կարծիքները, զորս ունիմք Թէրճէմանը Հագիգաթի Հայոց դէմ բացած ճակատամարտին վրայ։

Բ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

Հետևեալ նամակն ու արտաշարժ առեմնախօսութիւնը՝ Ռումանիոյ, Ռուսիոյ, Հնդկաստանի և այլ օտար երկիրներու մէջ բնակեալ ամեն ազգայնոց խորին ուշադրութեան յանձնելով, մեր յատուկ շնորհակալութիւնը կը յայտնեմք այն պատուական և ազգասէր Եկեղեցականին, որ Ռումանիոյ Հայոց ազգային վերակենդանութեան գործին նուիրած է ինքզինք՝ իբրև ճշմարիտ և քաջ հովիւ։

ՖՕՔՇԱՆ

8 մայիս 1880

․․․ Խմբագրապետ․

Անցեալ ապրիլ ամսոյ 27ին տեղւոյս ժողովրդական տարեկան նիստըն տեղի ունեցաւ, յորում Գեր. Գէորգ Մ. Վարդապետ Խլթեճեան մի ազդու բանախօսութիւն ըրաւ, որոյ մէկ մասն արժան կը համարիմ տառանօր մէջ բերել՝ գլխաւորապէս Ռումանիոյ Հայոց ուշադրութեան յանձնելու փափաքանօք․ յետ այնորիկ նոյն բանախօսութեան արգիւնք եղող գործոյ վրայ պիտի խօսիմ։

Ահաւասիկ․

«Մեր ազգի վերակենդանութիւնըն դաստիարակութեան կենսական խնդրէն կախումն ունի․ սա սկըզբունք մը եղաւ մեզ համար, այսօր 'ի սփիւռս աշխարհի դտնուած Հայն այս սկզբան նուիրած է իւր բոլոր ուշադրութիւնն, այս սկըզբան համար են իւր բոլոր խորհուրդներն, խօսքերն ու գործքերըն։

"Այս գեղեցիկ սկզբունքն է որ Ֆօքշանի ազնիւ Հայոցդ ուշադրութեան յանձնել արժան համարեցի․ խնդրեմ որ Ձեր բոլոր խորհրդածութիւններէն ու խօսքերէն մաս մ'ալ այս սկզբան նուիրէք․ ո՛չ միայն խորհիք և խօսիք, այլ և սկսիք գործել․ առանց գործոյ ներգործականութիւն չունին մեր բոլոր խորհուրդներն․ և սակայն ճըշմարիտ է թէ առանց խորհրդոյ եղած գործերն ալ հիմն և հաստատութիւն չեն կրնար ունենալ․ ուստի խորհելով գործելու ենք, բայց գործելու ենք։

«Յիշեցէ՛ք մի անգամ ժողովուրդք Հայոց Ռումանիոյ, ժողովուրդք Ֆօքշանի․ քննեցէ՛ք և տեսէք թէ ազգային կեցութիւննիդ յ'որպիսում վիճակի գտանի․ Ձեր նախահարք գործերով յաւալ իւրեանց բնիկ հայրենիքը Թողուցին և եկան ցրուեցան այս օտար աշխարհը մտին․ բնաւ ոչ իշխանութեամբ և պետութեամբ այլ ուր և հարն էր՝ որ մտերից դնաստ յայս օտարութիւն։ Բայց լ՞ինչ, միթէ Ձեր նախահարք այնչափ երկչո՞տ էին որ փախչէին ի սպառնալեաց սրոյ և հրոյ․ քա՛վ․ պատմութիւնն կը վկայէ թէ քանիներ ինքնակամ սիրով և յօժարութեամբ ընդունեցին մահուան դատակնիքն, չուզելով անցնիլ մեր քաջը հայրենիքէն։ Ինչ էր ուրեմն պատճառ որ Ձեր նախահարք փախան եկան այս տեղեր․ միթէ հայրենատեաց մարդիկ էին նոքա․ ո՛չ, ո՛չ, —դեղեցիկ ապագայ մ'ունենալու յոյսն էր նոցա փախստեան պատճառն․ դուք էիք, ո՛վ ներկայ սերունդ Ձեր նախահարց ապագայ յոյսն․ Ձեր նախահարք ապագայ բոլոր գՁեզ կը մնային, ապագայ բոլոր գՁեզ կը ճանչնային․ նոքա գաղթականութեան և օտարութեան ծանր և դառն տառապանքներն ու չարչարանքներն սիրով կրեցին միմիայն Ձեզ համար․ իւրեանց ունեցած Թշուառ ներկային ապերջանկութիւն ապագայն մի այնպիսի ցաւալի ապերջութիւն է՝ որ մարդուս ակնկալիքը կը գալարին․ այլ ամենայն ինչ կրէին նոքա միմիայն դեղեցիկ ապագայի յուսով։

«Ո՞վ գիտէ, թէ քանի՜ ծանր բան մ'էր Ասիոյ մէջ ծերացած ժողովրդեան մը համար՝ Եւրոպիոյ մէջ գալ յանուլ, ծննդիլ իբրև մի ազնկար մանուկ, զարգանալ, երիտասարդանալ և տիրել կատարելութեան համակրութիւնն դրաւելով երկրին մէջ գրեթէ առաջին տեղերը բռնել վաճառականութեամբ և երկրագործութեամբ։

«Այս ամենայն Ձեր Նախահարց շնորհիւ տեղի ունեցաւ․ այո՛, Ձեր Նախահարց պարտիք դուք այն բոլոր առաւելութիւններն՝ զորս վայելէք այսօր։ Գաղթականութիւնը միմիայն Հայոց համար եղած չէ, աշխարհի ազգաց շատերուն ճակատագիրն եղած է այս․ շատեր իբրև գաղթական ժողովուրդ առանձնական ցրուած ու ափռուած են, բայց սակաւք դտած են փափաքելի առաւելութիւնն․ ի Ռումանիա եկող գաղթող Ձեր հայրեր այդ սակաւաց բաժինէն են։ Ձեր հայրեր ուրեմն մեծ գործ տեսած են ամենայն մէջ՝ ապագային համար, այսինքն Ձեզ համար․ Դուք ալ, ո՛ ներկայ սերունդ Հայոց Ռումանիոյ, հայրեր էք ապագային համար․ բայց Ձեր ապագայ սերնդեան դժբախտաբար չպիտի կրնաք յանձնել այն ապագան՝ զոր Ձեր երջանկայիշատակ Նախահարք յանձնեցին Ձեզ․․․ ցաւալի՛ իրողութիւն։

«Այո՛, ցաւալի բան՝ որ Ձեր հարց այնքան սիրելի եղած Եկեղեցին ու Ազգն որ իւրեանց անուամբ Ձեզ աւանդեցին, նոքա այսօր իւրեանց նախնի փառքին կործանելու վրայ են․ ցաւալի բան՝ որ Ձեր հարց խօսած քաղցր լեզուն՝ այսօր մեծաւ մասամբ կորուսած էք, և շատերն անպէս հրաժարելու՝ թո՛ղ որ ծաղրելու չափ յառաջ գացած են, այն լեզուն՝ որով միայն պիտի պահպանուի Ձեր ազգութիւնն ի Ռումանիա՝ և որով միայն պիտի փառաւորի Հայութիւնն իբրև առանձին մի ազգութիւն՝ և ո՛չ այլով իւիք․ ցաւալի բան՝ որ օտարութիւնն զօրեղապէս տիրած է ի Ձեզ իւր բոլոր [illegible]․ ցաւալի բան վերջապէս, որ եթէ այս ընթացից մէջ շարունակէ, և աւա քիչ ժամանակէն եկած հասած է Ձեր փախճանն․ այո՛, քիչ ժամանակէն մնացած է Ռումանիոյ Հայոց ապագային։ Ո՛վ ինչ կուզէ թող խօսի, ես մեր ուսեալ փորձառութեանս վրայ խօսիմ [illegible]։ Գիտեմ խօսածս այսճըն յուսահատական է՝ այլ դժբախտաբար ճշմարտութիւն է։

«Ամենայն ինչ օգտաւ [illegible] տղեր կորսուին․ ո՛չ ինչ․ միթէ մեռնելու չը կորսուին․ այլ ապագայն, [illegible] չատ մեռեալ կարծուածներ կենդանացած են, ո՛չ թէ հրաշիւք, այլ փորձառական քննութեամբ․ մեր մեռեալ վիճակին վրայ քննութիւն մ'ընենք․ Նոր զարկ մը տանք այս վիճակին․ զօրաւոր ազդեր մօտեցնենք այս դիակին առջեւ․ մեռեալ կը կարծենք՝ բայց տա կը կենդանի մնացած է․ կենայ ազդեր՝ և թէ աշխատինք այնմ․ այս հանգամանք մտահեռանք այս դիակին։

«Այս համոզմամբ կը շարժի այսօր ամենաերեք գտնուած Հայն․ շարժեցէք և դուք, այժ՛, սկսեցէք նորանոր փորձառութիւններ ընել այս դիակնացեալ վիճակին վրայ․ և ի՛նչ պիտի ըլլայ նորանոր փորձառութիւնն․ ո՞րը պիտի ըլլայ նոր զարկն, ազդեցմնկն, զօրաւոր ազդն եւ —Դաստիարակութի՛ւն, Ազգայի՛ն դաստիարակութի՛ւն, Ազգային կատարեալ դաստիարակութիւն։

«Դաստիարակութիւն մը որ ազգային չէ՝ անօգուտ է․ դաստիարակութիւն մը որ ազգային է բայց կատարեալ չէ՝ դարձեալ անօգուտ է։ Ազգային կատարեալ դաստիարակութեան բնա՛ւ հոգ տարուած չէ Ձեր կողմանէ այնպէս՝ ինչպէս որ պէտք է․ շատ անձունք դաջափար մասեր էք ազգային դաստիարակութեան մեծ և կենսական խնդրոյն վրայ․ կարծեր էք այնպէս թէ՝ Ձեր զաւակունքն 9-12 տարեկան հասակին ազգային դպրոցի մէջ թողլով և աժան վարժապետի մը ձեռքին տակ քանի մը Հայերէն բառ Թոթովել, եկեղեցւոյ մէջ ալ անհշան տիրացութիւն մը ընել տալով՝ ազգային դաստիարակութիւնն կատարելապէս տուած է․ ուստի խիղճ չէք ըրեր Ձեր մանչ և աղջիկ զաւակներն հանել ազգային դպրոցէն այնպիսի հասակի մը մէջ՝ յորում խիղճ տալոյն դեռ նոր սկսի սիրտ սեւէր ուսանիլ․ այո՛, հանելով ազգային դպրոցէն՝ յանձներ էք մանաւանդ Ձեր աղջիկունքն Ուլտահաց դպրոցներն, ուր կը դաստիարակեն օտար դաստիարակութեամբ՝ առանց ազգային բառ մը մօքերնին պահելու, անոր համար է որ ներկայ երիտասարդութեան վրայ բնա՛ւ Հայկական ոգի և ըդգացում չէ մնացած։ Ձեր սակիններն չէք խնայեր օտարաց վարժարաններուն համար, խաղալով խնդալով սուեր էք դրամն Ձեր զաւակաց օտար դաստիարակութեան համար՝ կարծես գաղտնի նպատակ մը ունենալով որ խօսելու զրաւնյն նոքա ազգայնութենէ։

«Այս ընթացքն ունեցեր էք ընդմիշտ, որուն պատճառ կը ցուցնէք թէ «Մեր ազգային վարժարանները բարեկարգ չեն։»

«Զ՞ն՛ մ գիտեր թէ վարժարանաց այդ բարեկարգութիւնն նոցա հաւանն և խորհուրդ պատրեր՝ն կը պահանջէք, թէ քաղքցեալ դրամեղններէն։ Աշխատա՞ծ էք որ Ձեր վարժարանքն բարեկարգ ըլլան, թէ՝ կը կարծէք որ այդ բարեկարգութիւնն օդով կ'ըլլայ․ ո՛չ, ո՛չ, օրինաւոր և բարեկարգ վարժարան ունենալու համար անձնուիրութիւն պէտք է, զոհողութիւն պէտք է։»

Ամենախօսն Հայոն այս տեղերս գիտողութիւններ կ'ընէ վարժարան անունենալ շէնքերուն խեղճութեան վրայ և յետոյ կը շարունակէ այսպէս․

«Մեծ նախատինք է Ֆօքշանցւոցդ համար՝ որ մինչեւ ցարդ չէք աշխատած ձեր անուան արժանի վայելուչ վարժարան մ'ունենալ, Թողեր էք ձեր բնիկ տանն այսպիսի խեղճ վիճակի մէջ՝ և դացեր կը զարդարէք Ուլահաց վարժարաններն՝ որք արդէն ամենահարուստ հաստատութիւններ ունին․ սակ ճշմարիտ Հայոց ազգին վայելչութիւն առաջին համար մեծ հաստատութիւններ․․․

Հոգաբարձուներ ունին․ սակ ճշմարիտ Հայու գո՞րծ է, այսպէ՞ս կը պահանջէ ազգասիրութիւնն։

«Ճշմարիտ ազգասիրութեան ցանց է գաղտնիքն․ զաղտնի թեամբ պիտի փառաւորէք դուք Ձեր ազգն՝ և պիտի փառաւորիք․

«Եթէ չունիք զայս, զո՛նէ այն շնորհքն զոր օտար վարժարաններուն կ'ընէք՝ բրէք Ձեր վարժարաննին։ Եթէ մինչև ցայսօր Ձեր դաւակաց համար օտարաց մեծած բաւականից Ձեր վարժարանին համար ծախսեէիք՝ ապահով չէր թէ այժմ վայելուչ շէնքով և բարեկարգ վարժարան մը պիտի ունենայիք։»

Ամենախօսն Հայոն այս տեղ օտար վարժարաններ յաճախող ուսանողաց հաշիւն կընէ՝ որով ազգային քաղաքն եղած և օտարին քաղաքն մտած սակեներուն գումարն տարեկան 1000 ոսկիէն աւելի կը ցուցնէ, յետոյ կը շարունակէ այսպէս․

«Այդ մեծագումար ոսկիներուն փոխարէն ի՛նչ շահեր են Ձեր զաւակներն, ո՛չ ինչ․ միայն ձեռքերնուն և ոտքերնուն մատունք ստահուն ինչ կրթուեր են․ իսկ գլուխներնին՝ պարապ։

«Կը պահեմ զՁեզ յանուն ազգի, այն ոսկիներն զորս օտարին քասկը կը լեցնէք և փոխարէն Ձեր զաւակաց ազգային զգացումներն մեռցնելու ծառայ կը շահիք, խնդրեմ միաբան և միահոգի ծախսեցէք Ձեր վարժարանին համար․ յայնժամ պիտի տեսնէք թէ քանի՛ գեղեցիկ արգիւնքներ պիտի վայելէք, հարուստ ուսանողաց շնորհիւ ազգային ուսումնարաններն ալ պիտի շահուին, հարուստ և աղքատ ի միասին պիտի ուսանին կրթութիւնն, ի միասին պիտի ուսանին սիրել իւրեանց ազգն ու հայրենիքն․ ի միասին պիտի խօսին իւրեանց մայրենի քաղցր բարբառն և օտար լեզուներ, ի միասին պիտի երգեն, նուագեն, վերջապէս ի միասին պիտի դաստիարակուին ամենայն ճիւղերու մէջ հոգւով և մէկ սրտով․ ազգային զաւակունք ապագային պիտի օրհնեն զՁեզ՝ որ պատճառ եղած պիտի ըլլաք իւրեանց երջանկութեան։

«Գործադրեցէք այս բառերս․ եթէ արգիւնք չունենէք՝ յայնժամ իրաւամբ դանդատեցէք թէ՝ «Մեր ազգային վարժարաններէն արգիւնք չկայ՛ր ոպասելիս» առանց այս ըսած փորձերս ընելու՝ բնա՛ւ իրաւունք չեն կրնար ունենալ Ձեր դանդատանքն, և Ձեր բրածն մեղադրելի յանցանք մի եղած կըլլայ՝ որ պատուաւոր և ազգասէր մարդոց գործ չէ։

«Իմ ըսած խօսած բոլոր խօսքերս մէջ նպատակս եղած է ազգային դաստիարակութեան կենսական խնդիրն։ Մեր բոլոր ուժն պէտք է Թափենք առաւելապէս աղջկանց դաստիարակութեան համար։ Այս ուրեմն մասնաւոր աղջիկն վաղը մայր պիտի ըլլայ․ Հայկական լեզուն մեռած է Ձեր մէջ, Հայկական լեզուն հետ շատ դիւրաւ կրնայ մեռնիլ Հայկական ազգութիւնն Ռումանիոյ մէջ, ինչպէս մեռն յլշեցի։

«Լուսաւորեալ մայրեր պէտք են այս մեռեալն կենդանացնելով հըրաշագործելու համար․ լուսաւորեալ և ազգասէր մայրեր պէտք են Հայկական լեզուն և ազգութիւնն վերածնելու համար․ վերջապէս լուսաւորեալ մայրեր պէտք են Հայութիւնն յաւիտեանս Ռումանիոյ մէջ ապրեցնելու համար։ Ո՞վ, ո՞նք պիտի ըլլան այդ լուսաւորեալ մայրերն — այս առաւ պզտիկ աղջիկներն։ Կը կրկնեմ, այս առաւ փոքրիկ աղջիկն վաղը մայր պիտի ըլլայ․ այս ճշմարտութիւնս միշտ Ձեր ուշադրութեան կը յանձնեմ, վաղուան ծնեալք մանուկն օրորոցէն պէտք է սկսանի ուսանիլ իւր մայրենի լեզուն․ իսկ եթէ մայրը չըգիտնայ իւր մայրենի լեզուն, ինչպէս չյուսահատինք թէ Ռումանիոյ Հայոց վախճանն եկած հասած է․ իսկ եթէ, քիչ մը յառաջ երթալով, մայրը ծաղրէ իւր մայրական լեզուն, ինչպէս չորսաւանդ թէ ի Ռումանիա եւ Հայութիւնն կորսուելու վտանգին եկած հասած է։

«Կ'եզրակացնեմ խօսքս՝ ազդարարելով․ «Եթէ կ'ուզենք որ մեր ազգութիւնը պահուի մեր ընտանութեանց մէջ, որով և դիւրաւ պահուի օտար աշխարհս մէջ՝ պէտք է քաջեմք առնումք մեր աղջիկներն օտար վարժարաններէն՞ պէտք է նոր և բարեկարգ վարժարան մը ունենամք՝ և ազգային կատարեալ դաստիարակութիւն դեր․ 'ի վերայ քան զամենայն ինչ նախամեծար դասեմք․ 'ի մի բան, աղջկանց ազգային կատարեալ դաստիարակութեան կենսական խնդրոյն Թողուլ մեր բոլոր ճիգն, եթէ կ'ուզենք մեր ազգը փրկել․ ապա թէ ոչ՝ ի վերջոյ մեր կորուստն ծանր պիտի լինի և դարմանն անկարելի։

«Ի բոլն եմք՝ յայտնել․․․ խմբագրապետ Տէր, որ Գեր. Խլթեճեանի այս ազդու առեմնաբանութիւնն բոլորովին յաջող ղեկավարեց, որք անմիջապէս վեր անձինք բաղկացեալ գործադիր մասնաժողով մի կազմեցին․ և այժմ յիշեալ Մասնաժողովն ընդ նախագահութեամբ Գեր. Խլթեճեան Հօր՝ կը ուժնի գործն 'ի գլուխ հանելու համար։»

Ամսոյս 1ին «Հայաստանի ընկերութեան» առանձնորդ տարեդարձն ըլլալով, Գեր. Գէորգ Ծ. Վ. Խլթեճեան յատուկ Ս. պատարագ մատոյց հանդիսաւոր կերպիւ և ազգու առեմնաբանութեամբ մի շնորհաւորեց «Հայաստան ընկերութեան» տարեդարձն․ խրախուսեց և քաջալերեց նորայարատևութեան համար աշխատող վաւեւուն անդամներն, և յատուկ սրտանոց տարուեցաւ ընկերութեան փոխանակող անդամոց համար։

Խնդրելով․․․․ խմբագրապետ Տէր, մի անկեղծ շնորհել ներկայիս, ընդունեցէք մեր ամենախորին շնորհակալութիւններն։

Գէէօրգ Ցուլոյ Սարեան

ԳԱԼԱԹԻԱ

23 Մայիս 1880

․․․ Խմբագիր․

Խնդրեմք հետևեալը յանուն երախտագիտութեան հրատարակել բարեհաճիք։

Ձեր պատուական թերթին միջոցաւ Էլիկեղլեան Սարգիս Էֆէնտիի բարերարութեամբ և յՌուսաւ խորհրդական երկու տեղեկագրեր կարդացուեցան։

Խորհրդոյս նկատելով որ առ ուսումնասեր մարդասիրութեանց հաստատումներն պաշտօնեական դաստիարակութեան բարոյական անհատի կարողութ մը երկարօրեան և խելոքութիւնով հրատարակութեանց պաշտօնեաներու այդպիսի կանոնութիւն չունի, այլ սակայն այս զօրութիւն մասայ արդոյ հասարակութեան կը պարտաւորի երկուսաց տարարել թէ՝ Սարգիս Էֆ. Էլիկեղլեան բացուելիք Կեդր. վարժարանն վերատեսուչ կարգուած լինելով ուսումնական, նոյնպէս Ռուսաւ խորհրդական Ազգային Իշխանութեան մէկ ճիւղ լալով, եթէ խորհրդոյս նկատմամբ բարեսանութիւն մը ունի կրնայ ազգային Վարչութեան առաջնորդ դպրոցներն դասատուներն արդիւնքը պահանջել հրատարակել․ իսկ տակաւին ինչ որ ալ ըլլան և ըսի բառերուն տեղեկագրերով լրագիրներու լեցնել ուսուցանելու երբէք պաշտօնական կարևորութիւն տալու հարկ չենք տեսներ։

Անունք յարգանօք
ի դիմաց խորհրդոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Հ. Գօշմնճեան Գ. Գուլէճեան

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԹԵՐԹՈՒԱԾՔ Գ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ

Թէֆլիս 1880

Պարոն Հ. Գ. Ադամեան ազնիւ երիտասարդ Հայ դերասանը, որ Թատերական ներկայացմանց մէջ մեծ դերեր ճարտար ձևերով կը ձեւակերպէր, իւր յուզեալ սրտին պահանջման արտէծուի դրոյմնեցեալ այս քերթուածս յօրինած էր, Թէֆլիս հասած օրէն ձեռագրերը յանձնեց ազդարութեան որ այս լոյս ընծայուելով զգիրծ է․ Քաղաքներուն Թիւ 20 Յովսէփ Գասրեանի գրատան մէջ վաճառուի։

Գին 12 դրուշ արծաթի։

Բաղձալի էր որ գիրքը ընծայողներէն բաղմաթիւ անձինք մէկ օրինակ գնելով իւր այս առաջին ընտիր գործոյն մէջ գիրքը պիտի քաջալերեն։

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139–140, Fleet Street, London.

Պ. Նոբայր Բիւզանդացւոյ Գաղղիերէն—Հայերէն ընդարձակ բառարանին տպագրութիւնն սկսած է. առաջին, երկրորդ, երրորդ և չորրորդ թերթերն արդէն հրատարակեցան։ Առայժմ կանոնաւոր կերպով չորաթեր մէկ թերթ կ'ելնէ, բանի մը շաբաթ յետոյ երկու թերթ եւնել սկսի ակսի։ Նորա որք բաժանորդ չեն գրուած և չեն կրնար մի անգամ ընդ միշտ մէկ ոսկիս վճարել, կրնան թերթ առ թերթ գնել, որ 60 փարա է։

Գիլասլօ միթերանոցն է Ֆրէնկ-եան գրավաճառանոցը. կը գտնուի նաև ամէն Հայ գրավաճառաց քով. Արշակ Էֆէնտիի թղթավաճառանոցին ի Ղալաթիա. Այլ.քսան Աստուրեան էֆէնտիի Անգլիական գրավաճառանոցն ի Ղալաթիա, Հէնտէկ Սօգուպը, Աշտարակին տակը, Նոյնպէս Պ. Վոյսի քով, ի Մեծ փոդոցն Բերայի։

ՃԸՆ ԻՍ ՊԱՏԿԵՐՔ
ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԱԶԳԱՅՆՈՑ
ՎԻՄԱԳՐԵԱՑ

Անդրանիկ Սրապիոնեան

Այն նկարիչը՝ որ Ազգային մատենադարանի մրցման մէջ ճարտար գծագրութեան առաջին մրցանակի արժանացած է, այս անգամ թէ 'ի Թուրքիա, թէ 'ի Ռուսիա, թէ 'ի Հնդիկս և թէ այլուր գտնուած կենդանի և մեռեալ յիշատ նշանաւոր Ազգայնոց պատկերներն համախմբեալ վիմատիպ 'ի լոյս ընծայեց։

Բաղձալիութեան արժանի է յիշեալ էֆէնտին՝ որ մտադիր է նաև Ազգիս նշանաւոր կղերականներուն, որդի խմբագրապետաց, Ցպադրապետաց և համբաւաւոր դաստիարակաց պատկերները 'ի լոյս ընծայել, որ վարժարանաց, Ազգ. ընկերութեանց գրասենեակներու և ամէն Հայ տան սրահներու զարդ կրնայ համարուիլ։

Զգոյշն ազգայինք պէտք է փութան այն պատկերներէն գնել, զի դժբաղդաբար պատճառաւ մը խիստ սակաւաթիւ տպուած են։

Գինը խիստ չափաւոր՝ 10 դահեկան։

Կեդրոնատեղին է մեր գրատունը։ Վաճառ Յ. Մուրատեան
21 Մայիս 1880 Կ. Պօլիս
Մէրճան Զադաս Թիւ 57
Ծառդարեան գրատունը

ԱԼՖՐԷԴ ՏԸ ՄԻՒՍԷ
ՆՈՐ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ
ՏԵՏՐ Բ.
Թարգմանեց ընտրանօք
Պետրոս Թէրզեան

Կը ծախուի Մ. Ղուկասեան գրատունը։ Գին 2 ղրուշ։

ԸՆԹԱՑՔ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ
Պօտկէրաշտ
ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
Նախապատրաստական առաջին տարւոյ համար
ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
Գ. Ա. Մալխեան

Տիկին Բար-Բարանթիէի այն դասագիրքն 'ի Հայ լեզու, բազում պատկերօք զարդարուն և Արամեան տպագրութեամբ 'ի լոյս է ընծայուած։ Կեդրոնատեղին է Արամեան գրատուն, Զաբթիաքճըլար փողոց, Յակոբեան խան։ Կը գտնուի նաև ամէն Հայ գրավաճառաց քով։
Գին 3 ղրուշ արծաթ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ
ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ
Գրեց
Պ. Հայրապետ Շահնազարեան
Դասատու Թուաբանութեան
ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ
Կը ծախուի Եէնի—ճամի, Զիւլնիկլէր ճատտէսի թիւ 2 Մ. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով։ Գին 1 ֆրանք։

. ՄԻՀՐԱՆ ԱԲԻԿԵԱՆԻ
ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԳՈՐԾԵՐԸ

Կիւլպէօթէլի մուհարրէրութը բեամլէ վէ զոյլը բէտմլյէ. որ հինգ տեսակ գրով ձեռագիր նամականի մ'է, և ամէն տեսակ պաշտօնական արերստագիր ու նամակներ նաև պիտանի ձեւեր կը պարունակէ։ Գին 6 ղրուշ,

Տարերք օսմանեան լեզուի, որ Օսմ. լեզուի յատուկ Թուրք, Պարս. և Արաբ. քերականութիւն մ'է գին 5 ղրուշ։

Համընտիր բառգրութ Օսմ. Պարս. և Արաբ. լեզուի, հանդերձ արտասանութեամբ. Գին 3 ղրուշ։

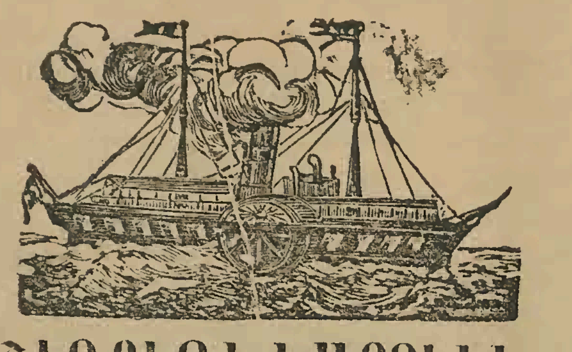

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1880 ՄԱՅԻՍ 1 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՅԻՍ 31
ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
11	Եէնիմահալլէէն Մէգարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէօյ Սթէնիա. Պէպէքէօյ. Րումէլի Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտքէօյի շոգենաւէն հետ միասին հաղորդակից.)	33
12	Եէնիմահալլէէն Մէգարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ Էմիրկեան. Ր Հիսար Պէպէք։	34
12 45	Ր Ա. Գավագէն Եէնիմահալլէ. Մէգարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ Էմիրկեան Պէպէքէօյ. Ր. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. (Ուրբաթ օրերը Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ)։	18
2 30	Մէգարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա, Եէնիքէօյ. Սթէնիա Էմիրկեան. Պէպէքէօյ. Ր Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	33
3 15	Եէնիմահալլէէն Մէգարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ Էմիրկեան. Պէպէքէօյ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնաւուտքէօյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։	34
5	Եէնիմահալլէէն Մէգարպ. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիք. Էմիրկեան. Ր. Հիսար, Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	13
6 15	Եէնիմահալլէ. Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօզ Եէնիք. Միրկիւն. Գանլըճա. Ր. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Արնաւուտքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Օրթաքէօյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար։	4
8	Ա. և Բ. Գավագ. Եէնիմահալլէ. Մէգարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյքօզ. Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. Պէպէքէօյ Բ. Հիսար, Պէպէք. (Ուրբաթ օրերը Սթէնիա)։	20
10	Մէգարպուրնուէն Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ Էմիրկեան Բ. Հիսար, Արնաւուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։	19

Անատոլու քէյին

Ժամ		Թիւ
11 15	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։	2
11 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։	25
12 15	Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։	19
1	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	2
1 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ Գապաթաշ։	25
2 30	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ. (բացի ուրբաթէ)։	19
10 15	Արնաւուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ։	21
10 45	» » »	4

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
11 15	Պէյքօզ, Բաշաղալնճէ. Բիֆաթ փաշա մահալլէսի. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք։	21
11 15	Արնաւուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Գապաթաշ։	4
12	Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ, Բաշաղաճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք Գապաթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 12 30էն)։	17
1 30	Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ, Բաշաղաճէ. Բ. Բ. մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի Գուզկունճուք. Գապաթաշ. (Բացի Ուրբաթէ։	20
3 45	Պէյքօզ, Բաշաղաճէ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Գապաթաշ։	21
8 15	Պէյիւքտէրէ Պէյքօզ. Բաշաղաճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Իւսկիւտար (Ուրբաթ օրերը Բիֆաթ փաշա մահալլէսի)։	25
9 15	Վանիքէօյէն ուղղակի սամուրջ։	2

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
12 15	Գապաթաշ. Իւսկիւտար. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար. Գանլ. Էմիրկեան. Եէնիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէյիւք. Եէնիմահ։	4
1	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Բ. Հիսար; Էմիրկ. Եէնիք. Թար. Մէգարպ. Պէյիւք.	33
2	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչէշ. Արնվ. Բ. Հիսար, Պէպէք. Սթէնիա. Եէնիք. Թար. Պէյիւք. Մէգր. Եէնիմ.	34
3 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւք. Եէնիմահ.	18
5	Գապաթաշ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնավ. Պէպէք. Բ. Հիսար, Պէպէք. Էմիրկեան. Եէնիք. Պէյքօզ, Թար. Պէյիւք. Մէգարպուրնու. Եէնիմահալլէ. Գավագլար.	20
6 30	Իւսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ Արնաւուտքէօյ Գանտ. Բ. Հիսար. Պէպէքէօյ. Գանլըճա. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէյիւքտէրէ։	25
8 15	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւուտ. Պէպէք. Բ. Հիսար Միրկիւն. Եէնիք. Թարապիա. Պէյիւքտէրէ Մէգարպուրնու։	19
10	Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Պէպէք, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգարպ. Եէնիմահ։	33
10 40	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Պէպէքէօյ. Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքտ. Մէգարպ. Եէնիմ.	18
11 10	Պէպէք Բ. Հիսար, Պէպէք. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւք. Մէգար. Եէնիմահ։	20

Անատոլու քէյ

Ժամ		Թիւ
12 15	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնաւուտ։	2
12 45	» »	25
2	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ (Բացի ուրբաթէ)։	19
9 30	Գապաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնվ.	21
10 15	Գապաթաշ Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնավ.	4
11 5	Գապաթ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնաւուտ.	25
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք։	19
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ.	4

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
2 15	Իւսկիւտար Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշաղ. Պէյքօզ. (Ուրբաթ օրերը Բիֆաթ փաշա մահալլէ, միասին երթալ)։	21
8 30	Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյ. Չէնկ. Վանիքէօյ։	2
9 30	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշաղ. Պէյքօզ, Մէգարպ. Բ. և Ա. Գավագ։ (Ուրբաթ օրերը ժամ 10էն)։	17
10 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի Ա. Հիս. Գանլ. Զուպուգ, Բաշ. Պէյքօզ, Թրդ, Պէյիւք. (Բացի ուրբաթէ)։	34
11 10	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Բաշաղ. Պէյքօզ։	21
11 10	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնաւուտ.	2

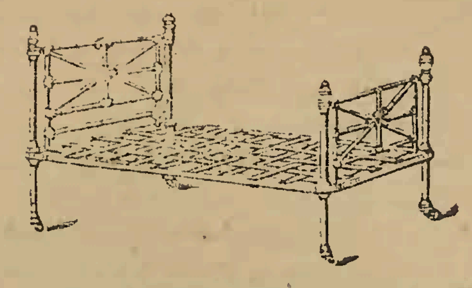

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ

Աղնիւ և հաստատ քարեօլաներ երկաթէ փայլուն, աժան գիներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

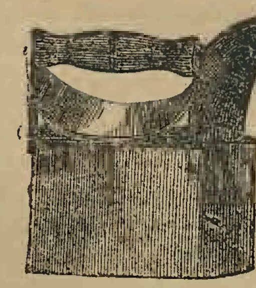

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձև ութիւններուն ամենէն աղէկ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ՋՐՀԱՆ

Ամերիկայի ջրհաններ մեծ և փոքր, երկաթէ թէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրհորներու և թէ խորունկ հորերու համար աժան գներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՔ

Փոքր «Վանձէր» կոչուած ձեռքով դարձող ու անքակ կար կարող գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կարէ ու գինն աժան է, հրաշխաւորութեամբ կը տրուի, աւրուածները կը շտկուի կարելու չգիտցողին դաս կը տրըուի. Կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան,

---

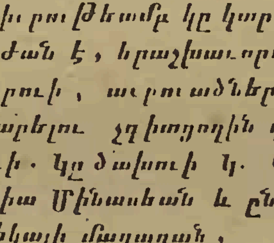

ՋԵՐՄԻ ԴԵՂ

Տօքթոր Այերի ջերմի դեղը ամեն որ և իցէ տեսակ ջերմ՝ խոկոյն կը բժշկէ. Այս դեղ մը որ ասոր չափ օգտակար ըլլայ ջերմի, ջերմ բռնողները պարապ տեղը կը տանջուին քանի որ աս դեղը կայ, պէտք է որ անմիջապէս անկէ գործածեն։ Արդէն Պոլսոյ և գաւառաց մէջ ճանչցուած է աս դեղը ու անով բժշկուողները գիտեն անոր յարգը։ Նախ ութը տրամի չափ հին ե.... խմելու է իբրև մաքրողական դեղ ու ետքը աս ջերմի դեղէն (ջերմը չբռնած) օրը չորս անգամ մէյմէկ անուշի դրգալ ու ջրի հետ խառնելով խմելու է, անմիջապէս կանցնի։ Տղայոց աւելի քիչ տալու է. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

Ով որ իր մազերուն թափիլը չուզեր, «Այերի վիկօր» կոչուած մազի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է. ուրիշ ամեն տեսակ մազի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մազ չթափելու համար կը ծախուին, բոլորն ալ անօգուտ են. իսկ վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով տեսնուած է, և Պոլսոյ ու գաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ։ Անոնք որ իրենց մազերուն գեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, չուտով գործածեն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չզլջան։ Թափելու վրայ եղող մազերը կը հաստատէ ու կամրացնէ, թափածներուն տեղը մազ կը բուսցնէ երբոր մազերուն արմատը վերնցած չէ, ու ճերմկած մազերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը շիշերուն հետ է. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

CHILDREN TEETHING

ՍՈՒԹԻՆԿ ՇԻՐՕՐ

Ցայտնի է որ երախայք ծնանելէն մինչ երեք տարեկան հասակը գրեթէ շարունակ փորի ցաւ. փորհարութիւն, ստամոքսի անհանգստութիւն, անքուն մնալ, ջղային գրգռութիւն և այլն կունենան, մանաւանդ ակռա հանելու միջոցին, և այս նեղութիւններն ալ աւելի կըստանանան ամառուան տաք եղանակին։ Սութինկ Շիրօբը վերոյիշեալ դժուարութեանց ամենուն ալ առաջքը կառնէ ու կը բժշկէ, որով երախան կը հանգչի ու կը զօրանայ յուրախութիւն մեծ իւր ծնողաց։ Գործածողները շատ գոհ են։ Ըւղողը կրնայ փորձել. գինն աժան է. Նորածին երախայից կաթելով կը տրուի, վեց ամսէն վեր եղողին օրը երեք անուշի դրգալ. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտըգճըլար Ճատտէսի թիւ 198, Նօրօ խան Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հողաբարձուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Յօհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթամօղլեանց.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եղիազար էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ. Մազմանեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէօլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրկամալեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորէն էֆ. Եակիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆ.
ՆԻԳԴՈԿԻԱ.
ՔԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ն. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Տէրունեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻՍԱ. Սեդրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹՈՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ